

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20.— K
pol leta . . . 10.—
četrt leta . . . 5.—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 30 vin.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so prosté poštnine.

Zborovanje Zavezine delegacije.

Za Zavezino delegacijsko zborovanje, ki se vrši dne 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani, je prijavilo Učiteljsko združenje v Beogradu 5 svojih zastopnikov, ki pridejo takrat med nas. Prijavljeni so tovariši: predsednik Dimitrije Sokolović ter člani glavnega odbora Mihajlo Stanojević, Milan Popović, Čeda Todorović in Milutin Stanković. Pozdravljeni, dragi bratje!

Slovenska Sokolska Zveza priredi v petek od 8. do 9. zvečer v I. nadstropju Narodnega doma v Ljubljani Sokolsko Besedo v pozdrav delegatom in delegatinkam učiteljske Zaveze. Na večeru poročajo:

1. Janko Kovačič: Ideja in organizacija Sokolstva.

2. Ivan Bajželj: Tehniško delo Sokolstva.

3. Dr. Alojzij Zalokar: Žena in Sokolstvo.

Dobrodošli vsi, ki gojite zanimanje do eminentno kulturnega delovanja Sokolstva!

Sedma točka erfurtskega programa.

»Šola bodi posvetna. Javne šole mora obiskovati vsak. Pouk je brezplačen, tako tudi učna sredstva in vzdrževanje v javnih ljudskih šolah in višjih učiliščih za iste učence in učenke, ki so po svojih zmožnostih sposobni za nadaljnjo izobrazbo.«

Ta mednarodni šolski program si je postavila socialna demokracija in za udeležitev tega programa se bori še dandanes, da z njim prodre v vsih narodih in vsih državah.

Šola je bila domena posedujočih, kapitalističnih slojev, ki so pač imeli sredstva, da so zamogli šolati svoje otroke. Nadarjeni, proletarski otrok je pa moral čisto ostati brez nadaljnega šolanja, ker ni imel sredstev, da bi se lahko vzdrževal v oddaljenem mestu in tako mu je bilo dostopno le šolanje na nižji stopnji, pot do šolanja na višji stopnji mu je pa ostala zaprta. Tako ni mogel razviti do popolnosti svojih sil in zmožnosti.

Z idejami razrednega boja, ki je zahteval tudi demokratizacijo in preuredbo družabnega reda, je pa ostala tudi ideja

socijalizacije šolstva.

Danes prodira ta ideja med narodi in v državah, in ni več njena nositeljica samo socialna demokracija, temveč so se oprijele tega programa vse stranke. Tudi reakcionarne politične stranke se, ne morejo več upirati toku tega socialnega prevrata in stremeljenju.

S splošno šolsko obveznostjo za ljudske šole se je pričel ta program uveljavljati in danes se stranke, ki so ble pred kratko dobo še strastne nasprotnice splošne šolske obveznosti, prilagodujejo toku časa in so pričele pripoznavati tudi upravičenost drugega dela tega programa ter delujejo tudi same za socijalizacijo srednjega in višjega šolstva.

Neposredno šolstvo je gojilo razredne predprave. Vprašanje posvetnosti šolstva se rešuje samo po sebi in je le odkazati toku časa, da bo popolnoma izvedeno.

Na večjo zapreko je naletelo vprašanje socijalizacije srednje in višje šolske izobrazbe iz gospodarskih razlogov. Izvesti se da ista le na podlagi študijskih podpor, ki morajo zavzeti obliko popolnega vzdrževanja ali v obliki internatov v te svrhe.

Te izdatke mora kriti v vseh slučajih le država. Kriti jih bo pa le zamogla v tem slučaju, če ukinе ogromne izdatke, ki jih izdaje danes za militarizem. Moderna država mora videti svojo mednarodno bodočnost in vrasvo notranjega reda v visoki kulturni izobrazbi ter široki in močni vzgoji najširših slojev, ter mora že sama po sebi zavračati nazor vnanje oborožene sile za vzdrževanje reda in za vzdrževanje svoje mednarodne pozicije.

Zato je s tem šolskim programom v tesni zvezi tudi načelno stališče proti militarizmu.

Buržoazijske stranke se niso povsem izkazale sposobne za realizacijo tega šolskega programa, ker jim je manjkala temeljna podlaga za radikalno izvedbo istega. V svojih temljih, v razredni pripadnosti, so se iste naslanjale vedno na posedujoče sloje in niso nikdar s pravo odkritostjo pomisle zahtev in interesov širokih ljudskih mas. Zato je bila izvedba socijalizacije šolstva po njih vedno le delna in se je ustanovila pri prehodu k srednjemu in višjemu šolstvu.

In pri tem smo še danes ter ostanemo do tlej, da ne postane vzdrževanje revnejših, a nadarjenih otrok, ne samo v višjem temveč tudi v srednjem šolstvu — zadeva države.

Tedaj šele bomo lahko rekli, da se je vse šolstvo socijaliziralo, podružbilo in da služi šolstvo vseh stopenj vsej človeški družbi.

Solsko-politiški boj ima torej tudi svoje zveze z razrednim bojem, ker imajo posamezni razredi človeške družbe še vedno iskati svojih pravic pri izkoriščanju šolstva za-se, za katere jih država do danes še vedno prikrašuje.

Se direktnije je pa prizadet pri tem vprašanju učiteljski stan, ki sam nima čisto sredstev, da bi šolal nadalje svoje nadarjene otroke do najvišje stopnje. Učiteljstvo, kot tako, pripada popolnoma po svojem značaju v proletarski razred in mu je borba za socialne pravice popolnoma ista in skupna z ostalim proletariatom.

Ne veže nas torej samo stanovski interes na te šolske zahteve svetovnega proletariata, ker smo kot stan, ki ima opraviti s šolo neposredno prizadeti pri tem stremeljenju, temveč nas veže na to naš osebni in družinski interes tudi, naša razredna klasiskacija v človeški družbi, v katero spada po svojem značaju in življenjskih okoliščinah naš stan.

Zahteve socijalizacije vsega šolstva so torej tudi naše vitalne zahteve, pri katerih smo v veliki meri samci osebno močno zainteresirani; interesiran je pri tem naš stan, torej se imajo stremeljenja naše stanovske politike popolnoma kriti z gori navedenim smotrom.

Ta socialen prevrat na šolskem polju je neizogiben in uveljaviti ga bo morala vsaka demokratska država, ako si hoče zagotoviti bodočnost med kulturnimi narodi; priti mora do popolnega uveljavljanja in izvedbe tega dela šolskega programa.

Oderuštvo, učiteljstvo in šola.

Dan na dan je slišati in brati pritožbe o sedanjih draginjah, oderuštvi in drugih takih ter podobnih nelepah lastnostih, ki so jih deloma imeli ljudje in posamezni stanovci že pred vojno, a so se posebej med vojno razvile ter zdaj po vojni najhujše prospevajo in se goje brez vsakega usmiljenja do revnejših, nepremožnih slojev, med katere seveda spada tudi učiteljstvo kljub regulaciji plač in draginskih doklad.

Take pritožbe so popolnoma opravilene in naj pridejo že pod kakršnokoli firmo. Oderuštvo, ki se je zadnja leta tudi med našim narodom razpaslo, je ena naj-

grših človeških lastnosti, ki jih je treba na vso moč zatirati in iskati sredstev, ki bodo res pomagala.

Treba je zdraviti, ki kolikor toliko človeka ozdravijo te brezsrčnosti, kar je tudi oderuštvo. Navajajo se v listih različna sredstva proti temu nestvoru. Seveda so ta sredstva v največji meri prirojena posameznim stanovom.

Glasiło „Kmetске zveze“ jemlje v zaščito v pretežni meri svoje pristaše, kmete. Isto dela „Sam. kmetška stranka“, socijalisti pred vsem, ki v prvi vrsti zastopajo delavca. Nasvetujejo se proti temu razni pripomočki, pred vsem združenje v politične, stanovske, strokovne in druge podobne skupine.

Da se oderuče, med temi so mišljeni najprej razni trgovci-prekupci itd. pošteno kaznuje; se prigovarja tudi na ustanovitev raznih zadrug, sličnih nekdanjim konsumnim društvom, žalostnega spomina, posebno na deželi. Vse to je sicer lepo in hvalevredno, a našega kmeta to ne bo rešilo. Rešila ga bo le dobra šola in izobrazba. Te dajmo ljudem, pa se bo obrnilo na bolje. Izšolan, izobražen kmet bo že vedel si iskati pota, ki ga popeljejo iz objema različnih oderuhov.

Nasvetujejo se različna podjetja, kakor zadruge, a se pri tem ne vpraša, jeli že tudi naš kmet usposobljen iste voditi?

Pred sedemnajstimi leti, če se ne motimo, je na učiteljskem shodu v Mestnem domu v Ljubljani tovariš Slapšak, pristaš tedaj, kot je še danes, SLS krivdo tedanjih nesreč, nevspehov in splošnih tedanjih konkurzov ter polomov pripisal na rovaš ljudske nevednosti, neizobrazbe, pomanjkanja šol ter raznovrstnim nedostatom ljudske šole, pred vsem slabo, pod vsako kritiko plačanemu ljudskošolskemu učiteljstvu, ki se ni moglo tedaj, kakor pozneje, posvetiti v isti meri in veselju svojemu poklicu, kakor si je želelo in hrepelo.

In kako je bilo zadnja leta, sploh od tedaj in recimo do danes z ljudsko ali narodno šolo? Posebno v bivši vojvodini Kranjski o kakem napredku ni vredno zgubivati besedi. Kjer in kar se je moglo, se je zaviralo vsak napredek; največ po nesposobno sestavljenih krajnih šolskih svetih, podpiranih po dobro preračunjenih politično-strankarskih demagogih, policijsko čuječih višjih šolskih uradih. Razne olajšave in krčenje pouka, z raznimi oprostitvami iz malenkostnih in nepotrebnih vzrokov. Učiteljstvo ponižujoče v navadne sužnje, lik nekdanjih he-

Prav ista potreba se kaže glede oper. Ustanovitve operne šole je nujna potreba. Glasbena Matica je v tej stroki dosegla že mnogo uspehov (Betetto, Križaj, Rjavec, Polakova, Thalerjeva, Lovšetova, Devova) še več pa bo dosegla, če se omogoči ustanovitev popolne operne šole, združene s konservatorijem. Vsa operna gledališča v Jugoslaviji so v glavnem navezana na domače operne moči.

Enako nujna, če ne še večja pa je potreba ustanovitve dramske šole. V celi državi ni niti ene sistematično urejene. Vse igralske moči so se izobrazovale le avtodidaktično po poti realne prakse na gledališčih in v potujočih družbah. Ta način pa je težak in nesiguren in čisto uničuje eksistenco. Brez lastnega konservatorija bi naši veliki talenti ostajali podrejeni. Že iz teh kratkih opazk je potreba ustanovitve konservatorija razvidna, utemeljena in nujna.

M. Hubad.

LISTEK

Jugoslovanski konservatorij Glasbene Matice v Ljubljani.

Jugoslovanski konservatorij Glasbene Matice v Ljubljani, ki se ustanovi v prvih oddelkih letošnje jeseni, bo nudil v svojih popolnosti mladini umetniško izobrazbo v vseh strokah glasbe in igralske umetnosti.

V svojih oddelkih bo obsegal:

1. šolo za vse glasbene instrumente: klavir, orglje, gosli, violo, čelo, kontrabas, flavto, obo, klarinet, fagot, rog, trobento in pozavno v 6-7 letnikih;

2. šolo za glasbeno teorijo, ki obsega elementarno teorijo harmonije, kotrapunkt in kompozicijo z njenimi pododdelki za izobrazbo kapelnikov, opernih in koncertnih dirigentov, pevovodij in glasbenih učiteljev v 6-7 letnikih;

3. šolo za izobrazbo v solopetju za koncert in opero v 6 letnikih;

4. operno šolo v 3 letnikih;

5. dramski šolo v 3 letnikih.

Konservatorij naj bo kulturno svetišče glasbene, operne in dramske umetnosti. Osamosvoji, pospešuje in z vso skrbnostjo naj goji svojo jugoslovansko glasbeno kulturo do najvišje popolnosti, ki bo mogla tekmovati s svetovnimi kulturnimi narodi.

Potreba ustanovitve jugoslovanskega konservatorija je postala nujna. Jugoslov. narod v vseh imenih v Srbiji, Hrvatih in Slovencih ima veliko nadarjenost za petje in glasbo. To je dokazal pri vseh treh plemenih, odkar se je mogel kulturno razvijati. Talentov je bilo obilo povsod, visokih šol za umetnost pa ne. Pri Slovencih se je v zadnjih desetletjih z delovanjem »Glasbene Matice« izobrazilo precejšnje število talentov do uglednih umetnikov. Temelj jim je položila »Glasbena Matica«, po dovršenih »Matičnih

študijah, pa so izpopolnila svojo izobrazbo na konservatorijih v Pragi, na Dunaju itd.

Potrebujemo umetnikov-pianistov, vijolinistov, čelistov, solistov; konservatorično izobraženih glasbenih učiteljev za vse predmete po glasbenih šolah, gimnazijah, učiteljskih, realkah, licejih, meščanskih šolah; v društvi pevovodij, v gledaliških kapelnikov in korepetitorjev, za koncerte koncertnih dirigentov itd. Resno delujoči konservatorij bo mogel lastne državljane izobraziti in podati svojemu narodu.

Gojitev in izobraževanje orkestralne glasbe je za obstoj in delovanje vseh opernih, gledaliških in vojaških orkestrrov v celi Jugoslaviji absolutno potrebna, da ne bomo vedno navezani na import tujih državljanov. Tudi naši talenti naj se posvetijo karjeri orkestrskega glasbenika. Brez te izobrazbe ne bo mogla procvitati ne gledališka, ne simfoniška umetnost v Jugoslaviji.